

Orhi, el balcó d'Euskal Herria

Autor: **Luis Alejos Escarpe**

Traducció de F. Alexandri

Havent pujat el Costabona (el dosmil més oriental de la divisòria d'aigües pirinenca), també cal conèixer l'Orhi, l'altre dosmil més occidental. A més a més de ser un dels cims més prestigiosos i freqüentats de la serralada, la seva silueta piramidal es veu des de punts molt distants de l'orografia basca. De manera que l'Orhi pot ser definit com el balcó d'Euskal Herria.

Itinerari 1

DES DEL PORT D'ITURZAETA

Per la cresta SSE passa la ruta més curta i evident, i per això és la més usada

Partint d'Otsagabia (770 m), una bonica població ubicada a la capçalera de la vall de Salazar, després de passar Itzaltzu es deixa a la dreta el blanc que duu pel port de Laza a la vall del Roncal. Es va guanyant altura en corbes tancades, al planell d'Olloki (1.326 m) (15 km) els edificis de l'antiga duana són avui les instal·lacions d'esquí nòrdic de la serra d'Abodi. Es veuen ja els vessants herbats de l'Orhi; després d'haver creuat un túnel curt apareix l'ample pàrquing del port d'Iturzaeta, Orhi o Larrau (1.575 m) (19 km Otsagabia, 12 km Larrañel/Larrau). Situat a la divisòria d'aigües pirinenca, marcat amb la fita fronterera 237, comunica Nafarroa amb Zuberoa.

Cal iniciar l'ascens en l'aparcament situat a un costat o l'altre del túnel. Amb el cim a la vista, el camí nítid s'eleva per pendents herbosos. Encara que no hi hagués camí, l'itinerari sempre és evident. Es tracta de remuntar la cresta en direcció NNO, i evitar els escassos obstacles que presenta pel flanc occidental. Cal bordejar l'esperó d'Orhixipia (1.926 m) per un aflorament calcari; des de la depressió següent es fa una curta volta cap a l'esquerra per assuaujar el pendent, o es puja directe a través d'un terreny inestable. En el primer cas s'arriba al vèrtex geodèsic; en el segon cas, a la bústia del panoràmic Orhi (2.017 m) (1 h).

En dies clars es veu amb la mirada des de la línia blava de l'Atlàntic fins als cimals del Pirineu central. Sent visibles completament els cims de Nafarroa i Zuberoa, l'espectacle més gran consisteix a admirar el mar del verdor de la selva d'Irati, que cobreix la conca occidental de la muntanya i envolta l'embassament d'Irabria. Cap a l'est, límit de

Nafarroa amb Bearn i Aragó, sobresurten les piràmides de l'Anie i Hiru Erregeen Mahaia (o Mesa de los Tres Reyes).

Es pot baixar per una ruta alternativa que fa possible de fer una petita travessa circular. En lloc de fer marxa enrere per la cresta SSE, cal lliscar per l'esperó SO fins a la depressió contigua (1.570 m)

al promontori de Menditxipia (1.625 m). Aleshores cal girar cap a l'esquerra, i seguir els camins del bestiar que abunden sota el queixal, i que van a parar a la carretera a prop del túnel. Fent una volta circular per cotes més elevades es passa pel costat de la bassa situada a sobre del túnel, i així s'evita trepitjar l'asfalt.

Vista de l'Orhi, des del port de Larrau.

Itinerari 2
DES DEL COL D'ERROIMENDI
El contrafort NE s'usa com a itinerari
habitual del vessant nord

Si ens acostem des de Larrañe/Larrau (630 m), la carretera transpirinenca del port d'Iturzaeta passa amb antel·lació pel Col d'Erroimendi (1.362 m) (8 km Larrau). Partint d'aquest punt es comença a guanyar altura (SO) per un tossal herbós on abunden els posts de tir dels coloms. En arribar al planell d'Atxurterri (1.829 m) apareix l'escarpada muralla oriental i el terreny es fa més pendent. El camí puja aleshores entre

ASCENSIONS HIVERNALS

Amb neu cobren protagonisme els vessants,
més pronunciats que les crestes

A l'hivern la carretera del port d'Iturzaeta es manté oberta al vessant sud fins a l'inici de les pistes de fons d'Oloki lepoa (1.326 m). Al vessant nord, s'hi arriba per la ruta de Donazaharre a la urbanització del Col de Bagargi (1.320 m). Les condicions de la resta d'accessos depenen de la cota de neu.

Les vies més accessibles són les cares sud i oest. Tenen vessants molt regulars i no plantegen cap obstacle objectiu, de manera que constitueixen itineraris idonis per practicar el pirineisme hivernal. També es pot pujar per la cara est, que manté uns nivells d'innivació excel·lents, tot i que la més atraient és la cara nord.

Si ens cernim al vessant nord, en aquesta muralla no hi ha una via definida. Com que és una paret rocosa, s'hi pot pujar per diversos corredors de dificultat mitjana, que surten a un punt o un altre de la cresta NO. Els recorreguts no superen els 400 m de desnivell, de manera que resulten més llargues les rutes de les altres cares. Una activitat molt atractiva consisteix a remuntar el circ d'Alupeña o el d'Atxurterria, entrant des de la carretera de Larrañe al Col d'Erroimendi (1.362 m). En el primer cas la canal duu a la collada de Zazpigaña; en l'altre, als corredors de la cresta NO.

El vessant meridional, accessible des d'Oloki lepoa (1.326 m), ofereix un descens amb esquis sensacional, d'almenys 500 m de desnivell. En aquesta ocasió convé pujar pel contrafort SO, perquè a l'hivern sol ser una ruta més segura que la cresta SSE. El circuit de fons d'Irati fa possible practicar l'esquí de travessa partint del Col de Bagargi (1.320 m). En aquest cas el més adient seria anar per la pista fins a la cleda d'Ibarrondoa (1.300 m), i aleshores fer un flanqueig a mig vessant (SSE) a la recerca de la cara oest. Se supera després una pala de neu, de mig pendent i molt uniforme, fins a sortir al cim.

Activitats complementàries

A l'oest de l'Orhi es fan recorreguts amens per la selva o *foret* d'Irati, fins i tot la circumval·lació de l'embassament d'Irabiá. Per obtenir belles perspectives de l'extens bosc i de l'Orhi, no hi ha res millor que recórrer els rasos de la serra d'Abodi (1.533 m), o pujar a l'Okabe (1.446 m) per admirar, a més, els prodigiosos cromlecs d'Ilharrita. Cal una visita a les imponents gorges situades a l'est, sobretot la de Kakueta (entrada de pagament) i la d'Holzarte, amb el seu original pont penjat. Si s'efectua l'aproximació des de la carretera de Pamplona-Osca, en entrar a la vall de Salazar es passa pel costat dels canyons de Lumbier/Irunberri i Arbaiun.

Cromlecs d'Ilharrita (Okabe), amb l'Orhi nevat.

corredors de roca, terra i herba, fins que surt al cim de l'Orhi (2.017 m) (1 h 30 min).

Aquesta ruta també possibilita una entretinguda travessa circular. S'emprèn el descens per la cresta rocosa NO, i a la bretxa d'Alupeña (1.735 m) es deixen les crestes. Es va perdent altura per l'itinerari del vessant nord; apareix un camí que va cap a la dreta (est) en busca de l'entreforc d'Ezpalagaña (1.510 m). Cal continuar a mig vessant sota els desploms de la cara nord per arribar a la carretera a l'indret de la sortida.

Itinerari 3
DES DEL COL DE BAGARGI
Se segueix la línia de cimals i la cresta
NO, coincidint amb l'Alta Ruta Pirinenca

L'aproximació es pot fer des de Larrañe/Larrau o bé per Donazaharre/Saint Jean-le-Vieux. En el primer cas, la carretera remunta en revolts tancats un vessant molt pendent, amb prats i bordes. En el segon recorregut, més llarg i menys bucòlic, passa per paratges singulars del Forêt d'Irati. De totes dues maneres s'arriba al Col de Bagargi (1.320 m) (12 km Larrañe, 27 km Donazaharre). Aquesta collada boscosa està rodejada per la urbanització dels Chalets d'Irati.

Una pista asfaltada d'ús restringit a les activitats ramaderes (a la pràctica hi circulen tota mena de vehicles) facilita l'accés fins a la base de la muntanya. Encara que resulta còmode caminar-hi, és preferible seguir la línia de cims, coincidint amb el traçat de l'Alta Ruta Pirineca (ARP-HRP). Així doncs, si comencem la marxa al pàrquing del port, es guanya altura (sud) entre faigs i xalets, amb vistes al cim quan se surt al terreny clar. Després de superar la primera cota (1.445 m) es tramunta el Col Mehatze (1.383 m), coincidint amb la pista asfaltada. Ara cal optar entre assolir també el cim de Pellüsagaña (1.594 m) o quedar-se al camí que el defuig per l'est. Amb aquesta opció trobem un abeurador i diverses cabanes, i s'usa una pista pedregosa per tonar al queixal al tossal de Millagate (1.440 m). Cal passar aleshores damunt de la cleda d'Ibarrondoa i traçar una diagonal descendent en busca del coll Tartako lepoa (1.431 m) (1 h 45 min).

El tram següent té dues variants, però el més atractiu és superar (sud) el tossal herbós que duu a Zazpigaña (1.765 m) (2 h 30 min). Aquesta airosa cota calcària es pot rodejar pel barranc oriental, i després es puja a la bretxa d'Alupeña (1.735 m), fita

Panoràmica oriental de l'Orhi: Anie, Hiru Erregeen Mahaia, Kartxela... A baix, l'espectacular cresta SSE de l'Orhi.

El camí puja entre corredors de roca, terra i herba, fins que surt al cim de l'Orhi

S'avança ara per un terreny suau i amb rumb est a través de la fageda avetar, quan la pista s'enretira del curs de l'aigua i surt del bosc, apareixen els prats verds de la cleda d'Ibarrondoa

fronterera 235. D'aquesta manera s'evita un tram aeri i el descens d'un corredor inestable en defugir una aresta retallada. A partir de la bretxa el sender progressa pel flanc meridional de la cresta fins al punt culminant de l'Orhi (2.017 m) (3 h 30 min).

Itinerari 4 DES DE LES CASAS DE IRATI Combina l'ascens de la cresta NO amb un llarg recorregut per les pistes d'Irati

Des d'Otsagabia (770 m) se segueix la carretera de la selva d'Irati, creuant la serra d'Abodi pel pas de Tapla (1.410 m) per entrar a través del bosc frondós a la capçalera de l'Irati. L'asfalt és substituït per una pista a les Cases de Irati (850 m) (22 km Otsagabia). També s'hi pot arribar des d'Orbaizeta, circulant per una pista oberta al trànsit de turismes fins a l'embassament d'Irabi. La resta de l'aproximació s'hauria de fer a peu per la pista que circumda el pantà.

En emprendre la marxa a les Cases de Irati, en lloc de creuar el pont sobre l'Irati, se segueix el seu curs en sentit ascendent per la pista del marge esquerre. En arribar a una recolzada on el riu s'encaixona cap al nord i exerceix la funció de fita fronterera, cal aprofitar el mur de contenció d'una presa derruïda i passar a gual l'afluent Gaztarretako Erreka (880 m). A l'altre costat cal superar un pendent inestable per enllaçar amb la pista del marge dret (950 m).

S'avança ara per un terreny suau i amb rumb est a través de la fageda avetar, quan la pista s'enretira del curs de l'aigua i surt del bosc, apareixen els prats verds de la cleda d'Ibarrondoa (1.300 m) (2 h 30 min). S'assoleix aleshores la depressió de Tartakolepoa (1.431 m), se segueix per la ruta anterior al cim rocós de Zazpigaña (1.765 m) i al cim de l'Orhi (2.017 m) (4 h 30 min).

També en aquest cas es pot fer una travessa circular que completaria una llarga marxa. Consisteix a baixar per la cresta SO al promontori Menditxipia (1.625 m), proseguint el descens en la mateixa direc-

ció fins al pujol d'Orhigara (1.350 m). Girant aleshores cap a la dreta, es baixa a través del bosc al regall Ibarrondo, i després s'enllaça amb la llarga pista que comunica la carretera del port d'Iturzaeta amb la d'Irati. La seguim (oest) cap a la petita presa de Koista (960 m), i acte seguit es recupera altura pel camí que travessa els rasos d'Akherreria (1150 m), baixant finalment a les Cases de Irati.

Orhi, des de Zazpigaña.

Vessant sud de l'Orhi.

Informació d'interès

HOSTALATGES COL-LECTIUS

Casa Iriarte
Oronz (Salazar)
50 places
T 948 890 070
www.alberguesnavarra.com/casairiarte
casairiarte@alberguesnavarra.com

Albergue Mendilatz
Orbaizeta (Aezkoa)
44 places
T 948 766 088

Auberge Logibar
30 places
Logibar - Larrau (Soule/Zuberoa)
T 0 559 286 114

www.auberge.logibar.free.fr
auberge.logibar@free.fr
Gîte Col Bagargiak (Chalets d'Irati)
21 places
T 0 559 285 129
www.chaletsdiraty.com
chalets.diraty@wanadoo.fr

OFICINES DE TURISME

Otsagabia: 948 890 641
Larrañe: 0 559 286 129

INFORMACIÓ METEOROLÒGICA

• País Basc i Navarra:
www.euskalmet.euskadi.net
• Instituto Nacional de Meteorología:

www.inm.es
• Météo France:
www.meteofrance.com

ITINERARIS DE MUNTANYA

• Rutas Navarra: www.rutasnavarra.com
• Mendikat: www.mendikat.net
• Pyrénées: www.pyrenees-fr.com

CARTOGRAFIA

• Randonnées Pyrénéennes:
Pays Basque Est. Escala: 1:50.000
• Irati (Sua). Escala: 1:50.000
• Roncesvalles (Editorial Alpina).
Escala: 1: 40.000

